

Fișa suspiciunii de plagiat / Sheet of plagiarism's suspicion		Indexat la: 69/04
Opera suspicionată (OS) Suspicious work		Opera autentică (OA) Authentic work
OS	P. Buneci, Drept procesual penal. Partea generală, Ed.Universitară, București, 2010.	
OA	M. Udroi, O.Predescu, Cazuri de privare de libertate a unei persoane în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (I), In: Dreptul, 2, 2008, p. 294-303.	
Incidența minimă a suspiciunii / Minimum incidence of suspicion		
p.61:10 – p.65:19		p.294:14 – p.298:8
Fișa întocmită pentru includerea suspiciunii în Indexul Operelor Plagiate în România de la www.plagiate.ro		

EPTUL 2 / 2008

**CAZURI DE PRIVARE DE LIBERTATE
A UNEI PERSOANE ÎN JURISPRUDENȚA
CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI (I)**

d. MIHAIL UDROIU

tor – Tribunalul București

OVIDIU PREDESCU

Modificările numeroase ale legislației române în materia măsurilor privative de libertate a avut ca scop principal compatibilizarea legislației procesuale interne cu exigențele Convenției (europene) pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale (în continuare denumită Convenția europeană de drepturi și libertăți dezvoltată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în continuare denumită C.E.D.O.), în materia art. 5. În acest context ne propunem să prezentăm standardul european minimal stabilit în jurisprudența organelor Convenției europene cu referire la sensurile și aplicațiile acestuia în materie penală¹.

Art. 5 din Convenția europeană reglementează dreptul la libertate și la siguranță a persoanei în scopul prevenirii lipsirii arbitrare de libertate a unei persoane de către autorități, precum și al limitării duratei privării de libertate.

C.E.D.O. a arătat, în mod constant, că respectarea de către organele statului de drept al dreptului la libertate este o condiție esențială pentru asigurarea integrității și a viului legalității cu ocazia ingerinței în dreptul la libertatea persoanei rezultând dintr-unul dintre principiile fundamentale ale unei societăți democratice².

Dreptul la libertate și dreptul la siguranță. Prin dreptul la libertate se înțelege dreptul la libertate fizică a persoanei, ce constă în posibilitatea de a se mișca, de a se deplasa în mod liber.

Într-o analiză detaliată a instituției privării de libertate, precum și a implicațiilor sale în procesul penal a se vedea O. Predescu, M. Udroi, *Convenția europeană a drepturilor omului procesul penal român*, Editura C. H. Beck, București, 2007, p. 104-168.

A se vedea C.E.D.O., hotărârea din 29 noiembrie 1988, în cauza Brogan ș.a. *contra* Marii Britanii. 58. Menționăm că toate hotărârile sau deciziile la care facem referire în acest articol sunt disponibile pe site-ul Curții Europene, www.echr.coe.int

A se vedea C.E.D.O., hotărârea din 8 iunie 1976, în cauza Engel ș.a. *contra* Olandei,

Spre deosebire de libertatea persoanei, care a făcut obiectul unei bogate juri prudențe a Curții Europene, analiza dreptului la siguranța persoanei care, de altfel nici nu a fost definit într-un mod clar, este efectuată de C.E.D.O. în câteva cauzi

În doctrină s-a arătat că noțiunea de siguranță nu are un sens independent de cel al cuvântului libertate: ea poate semnifica faptul că nicio persoană r poate fi supusă ingerințelor arbitrare ale autorităților publice în dreptul său libertate⁴.

În cauza *Bozano contra Franței*⁵, C.E.D.O. a constatat că privarea de libertate a reclamantului nu a fost nici legală și nici compatibilă cu dreptul la siguranța persoanei, constând în fapt într-o formă deghizată de extrădare.

Dreptul la siguranța persoanei și-a găsit, de asemenea, aplicarea în materi dispariției persoanelor private de libertate⁶. În cauzele *Oçalan contra Turciei*⁷, *Stocke contra Germaniei*⁸ C.E.D.O. a arătat că arestarea efectuată de autoritățile unui stat pe teritoriul altui stat, fără consimțământul acestuia din urmă, aduce atingere dreptului la siguranța persoanei garantat de art. 5 paragr. 1 din Convenția europeană.

În literatura de specialitate⁹ s-a apreciat că reglementarea dreptului la siguranță nu are nicio relevanță practică, întrucât nu aduce nicio protecție suplimentară dreptului la libertate al persoanei sau vreunui alt drept garantat de Convenția europeană.

2. *Privare de libertate. Noțiune.* Din jurisprudența organelor Convenției europene nu rezultă o definiție a privării de libertate. Analiza existenței unei privări de libertate a fost efectuată *in concreto*, în funcție de particularitățile fiecărei cauze, avându-se în vedere: natura și durata măsurii, efectele acesteia sau modalitățile de executare¹⁰.

⁴ A se vedea: J. De Meyer, *Article 5 paragr. 1*, în L.-E. Pettiti, E. Decaux, P.-H. Imbert, *La Convention Européenne des Droits de L'Homme. Commentaire article par article*, Paris, Éditions Economica, 2000 p. 190; J. Velu, R. Ergec, *La Convention européenne des droits de l'homme*, Ed. Bruylant, Bruxelles, 1990, p. 250.

⁵ A se vedea C.E.D.O., hotărârea din 18 decembrie 1986, în cauza *Bozano contra Franței* paragr. 54 și 60.

⁶ A se vedea C.E.D.O., hotărârea din 13 iunie 2000, în cauza *Timurtas contra Turciei* paragr. 103–106.

⁷ A se vedea C.E.D.O., hotărârea din 12 martie 2003, în cauza *Oçalan contra Turciei*, paragr. 81.

⁸ A se vedea C.E.D.O., hotărârea din 12 octombrie 1989, în cauza *Stocke contra Germaniei*, paragr. 167.

⁹ A se vedea: S. Trechsel, *Human Rights in criminal proceedings*, Oxford University Press, 2006, p. 409–414; J. E. S. Fawcett, *The Application of the European Convention on Human Rights*, 2nd edition, Oxford: Clarendon Press, 1987, p. 37.

¹⁰ A se vedea: C.E.D.O., hotărârea din 8 iunie 1976, în cauza *Engel ș.a. contra Olandei* paragr. 58–59; C.E.D.O., hotărârea din 6 noiembrie 1980, în cauza *Guzzardi contra Italiei* paragr. 92–93; C.E.D.O., hotărârea din 28 mai 1985, în cauza *Ashingdane contra Marii Britanii*

ă este ținută împotriva voinței sale, pentru o anumită perioadă de timp, într-un iu determinat (limitat) și împiedicată să părăsească acel spațiu, prin congere (forță) sau amenințare cu o constrângere prin utilizarea forței¹¹.

C.E.D.O. a analizat incidența noțiunii de privare de libertate, prin raportarea spațiului ce nu a putut fi părăsit, la constrângerea fizică sau psihică la care o soană a fost supusă din partea autorităților¹² sau la timpul în care nu a putut ărsit în mod liber un spațiu¹³, în cazuri vizând: arestul preventiv, detenția ca iare a condamnării la executarea unei pedepse¹⁴, arestul la domiciliu¹⁵, inarea pentru motive medicale într-o clinică psihiatrică¹⁶, conducerea la sediul ției în vederea audierii¹⁷ etc.

Între privarea de libertate reglementată de art. 5 și restricția libertății de ulație prevăzută de art. 2¹⁸ al Protocolului nr. 4 la Convenția europeană nu tă decât o diferență de grad și de intensitate, iar nu una de natură sau de esență.

¹¹ A se vedea S. Trechsel, *op. cit.*, p. 412. Recent, în doctrina română s-a arătat că „pentru feri o privare de libertate este necesară restricționarea raporturilor unei persoane cu terții, isibilitatea temporară de a părăsi anumite zone determinate, constante, la care se adaugă un ct de ordin subiectiv, anume sentimentul de izolare și de imposibilitate de a-ți desfășura norviața, pe care îl are persoana în cauză” (a se vedea R. Chiriță, *Convenția europeană a drep-or omului, comentarii și explicații*, vol. I, Editura C. H. Beck, București, 2007, p. 188).

¹² A se vedea: C.E.D.O., hotărârea din 18 iunie 1971, în cauza De Wilde, Ooms și Versyp ra Belgiei, paragr. 65; C.E.D.O., hotărârea din 28 noiembrie 1988, în cauza Nielsen *contra amarcei*, paragr. 128.

¹³ A se vedea C.E.D.O., hotărârea din 25 iunie 1996, în cauza Amuur *contra* Franței, paragr. 43.

¹⁴ A se vedea C.E.D.O., hotărârea din 24 iunie 1982, în cauza Van Droogenbroeck *contra iei*, paragr. 35-42.

¹⁵ A se vedea: C.E.D.O., hotărârea din 8 iulie 2004, în cauza Vachev *contra* Bulgariei, gr. 64; C.E.D.O., hotărârea din 1 iulie 1997, în cauza Giulia Manzoni *contra* Italiei, paragr. 22; D.O., hotărârea din 28 februarie 2003, în cauza Lavents *contra* Letoniei, paragr. 63; C.E.D.O., rărea din 2 august 2001, în cauza Mancini *contra* Italiei, paragr. 17.

¹⁶ A se vedea: C.E.D.O., hotărârea din 11 mai 2004, în cauza Morsink *contra* Olandei, r 65; C.E.D.O., hotărârea din 28 mai 1985, în cauza Ashingdane *contra* Marii Britanii, paragr. 41; D.O., hotărârea din 5 octombrie 2004, în cauza H. L. *contra* Marii Britanii, paragr. 40.

¹⁷ A se vedea Comisia Europeană, decizia din 19 martie 1981, în cauza X. și Y. *contra naniei*, p. 165.

¹⁸ Potrivit art. 2 paragr. 3 și 4 al. Protocolului nr. 4 și jurisprudenței Curții Europene, liber-de circulație a persoanei poate fi restrânsă cu respectarea următoarelor condiții:

a) Limitarea să fie prevăzută de lege. Prin „lege” se înțelege temeiul legal din dreptul in-indiferent dacă acesta este prevăzut într-o lege sau în alt act normativ sau în jurisprudență, cu liția de a fi satisfăcute cerințele de accesibilitate și de previzibilitate.

b) Limitarea să urmărească un scop legitim, respectiv, garantarea securității naționale, sigu-publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a mo-, protejarea drepturilor și libertăților altora, sau interesul public într-o societate democratică.

c) Limitarea să constituie o măsură necesară într-o societate democratică și proporțională opul urmărit.

în acest sens, C.E.D.O. a arătat¹⁹ că proclamând „dreptul la libertate” paragr. 1 al art. 5 vizează libertatea fizică a persoanei, având ca scop să asig faptul că nicio persoană să nu fie privată în mod arbitrar de această libertate. Astfel, art. 5 paragr. 1 nu privește simplele restricții ale libertății de circulație care intră în sfera de protecție a art. 2 al Protocolul nr. 4.

Modalitățile în care sunt puse în executare sau sunt executate măsurile privative de libertate, inclusiv condițiile de detenție, nu intră sub incidența art. 5 dar pot da naștere unor încălcări ale art. 3 și art. 8 din Convenția europeană²⁰.

3. *Condițiile și cazurile în care se dispune privarea licită de libertate.* Potrivit art. 5 paragr. 1 teza a II-a, pentru ca privarea de libertate să poată fi considerată licită trebuie îndeplinite următoarele condiții: A) legalitatea măsurii privative de libertate; B) măsura privativă de libertate să se încadreze în cele șase cazuri strict și limitativ prevăzute la lit. a-f ale art. 5 paragr. 1 din Convenția europeană.

A) *Legalitatea măsurii privative de libertate.* Legalitatea măsurii privative de libertate presupune analiza a două condiții: pe de o parte, măsura să fie pusă în aplicare cu respectarea dispozițiilor substanțiale și procedurale din dreptul intern; pe de altă parte, să fie conformă cu scopul art. 5 din Convenția europeană de protejare a persoanei împotriva arbitrarului²¹.

C.E.D.O.²² a arătat că expresia folosită de art. 5 paragr. 1 „potrivit căreia legea” se referă în mod esențial la legislația națională, consacrand necesitatea respectării procedurii prevăzute de lege. Cu toate acestea, legea internă trebuie să fie la rândul ei conformă Convenției europene, inclusiv principiilor generale enunțate expres sau implicit în aceasta. Noțiunea care stă la baza acestei expresii este aceea de procedură echitabilă și adecvată, ce constă în faptul că orice măsură privativă de libertate trebuie să fie dispusă și executată de o autoritate competentă și nu trebuie să aibă un caracter arbitrar.

¹⁹ A se vedea C.E.D.O., hotărârea din 6 noiembrie 1980, în cauza *Guzzardi contra Italia*, paragr. 92-93.

²⁰ În același sens, a se vedea: D. J. Harris, M. O'Boyle, C. Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*, Ed. Butterworths, Londra, 1995, p. 102; S. Trechsel, *op. cit.*, p. 4.

²¹ A se vedea: C.E.D.O., hotărârea din 24 octombrie 1979, în cauza *Winterwerp contra Olandei*, paragr. 39; C.E.D.O., hotărârea din 24 iunie 1982, în cauza *Van Droogenbroeck contra Belgiei*, paragr. 40; C.E.D.O., hotărârea din 2 martie 1987, în cauza *Weeks contra Marii Britanii*, paragr. 49; C.E.D.O., hotărârea din 2 septembrie 1998, în cauza *Erkalo contra Olandei*, paragr. 50; C.E.D.O., hotărârea din 28 martie 2000, în cauza *Branowski contra Poloniei*, paragr. 50; C.E.D.O., hotărârea din 20 februarie 2003, în cauza *Hutchison Reid contra Marii Britanii*, paragr. 42; C.E.D.O., hotărârea din 3 decembrie 2003, în cauza *Hertz contra Germaniei*, paragr. 42.

²² A se vedea: C.E.D.O., hotărârea din 24 octombrie 1979, în cauza *Winterwerp contra Olandei*, paragr. 45; C.E.D.O., hotărârea din 25 mai 1998, în cauza *Kurt contra Turciei*, paragr. 42; C.E.D.O., hotărârea din 8 iulie 2004, în cauza *Ilașcu contra Republicii Moldova și Rusiei*, paragr. 42; C.E.D.O., hotărârea din 4 mai 2006, în cauza *Ambruszkiewicz contra Poloniei*, paragr. 26-27.

...C.E.D.O. a arătat că în cazurile în care Convenția europeană se
tră direct la dreptul intern, respectarea acestor norme formează o parte inten-
tă din angajamentele luate de statele contractante și, prin urmare, instanța
opeană are competența de a verifica respectarea lor (art. 19 din Convenția
opeană). Scopul acestei sarcini este supus unor limite inerente în logica siste-
lui european de protecție, întrucât este în primul rând sarcina instanțelor na-
nale de a interpreta și aplica legea internă²³.

Intrucât în această materie orice încălcare a dreptului intern cu ocazia dis-
rierii unei măsuri privative de libertate implică o încălcare a art. 5 din Con-
ția europeană, C.E.D.O. poate și trebuie să exercite un anumit control pentru
erifica dacă dreptul intern a fost respectat²⁴.

Legea internă trebuie să fie accesibilă și previzibilă²⁵. Accesibilitatea legii
în vedere posibilitatea persoanei de a cunoaște conținutul dispozițiilor legale
baza cărora se dispune privarea de libertate. Accesibilitatea legii poate fi sa-
ăcută prin asigurarea publicității acesteia. Previzibilitatea legii presupune că
asta trebuie să fie redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită
cărei persoane să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele unei acțiuni
circumstanțele date. Aceste consecințe nu trebuie să fie previzibile cu absolută
titudine. Legea trebuie să fie suficient de clară cu privire la circumstanțele
condițiile care justifică aplicarea ei și să conțină măsuri de protecție a per-
unei împotriva ingerințelor arbitrare.

Lipsa unui temei legal al privării de libertate a fost analizată de C.E.D.O.
cazul privării de libertate a unei persoane după pronunțarea unei hotărâri defi-
ive prin care o instanță a dispus punerea în libertate.

Existența unei minime întârzieri în privința punerii în executare a hotărârii
punere în libertate este acceptabilă și, de obicei, inevitabilă față de conside-
tele practice ale desfășurării activității unei instanțe și de necesitatea îndepli-
ii anumitor formalități²⁶. Formalitățile administrative în legătură cu punerea

²³ A se vedea: C.E.D.O., hotărârea din 24 octombrie 1979, în cauza *Winterwerp contra* Olandei, paragr. 46; C.E.D.O., hotărârea din 18 decembrie 1986, în cauza *Bozano contra* Franței, agr. 58.

²⁴ A se vedea: C.E.D.O., hotărârea din 4 august 1999, în cauza *Douiyeb contra* Olandei, agr. 45; C.E.D.O., hotărârea din 3 iunie 2003, în cauza *Pantca contra* României, paragr. 220; C.E.D.O., hotărârea din 14 decembrie 2006, în cauza *Filip contra* României, paragr. 55-56.

²⁵ A se vedea: C.E.D.O., hotărârea din 23 septembrie 1998, în cauza *Steel ș.a. contra* Marii Britanii, paragr. 54; C.E.D.O., hotărârea din 25 iunie 1996, în cauza *Amuur contra* Franței, paragr. 50; C.E.D.O., hotărârea din 5 octombrie 2000, în cauza *Varbanov contra* Bulgariei, paragr. 51; C.E.D.O., hotărârea din 8 iunie 2004, în cauza *Hilda Hafsteinsdóttir contra* Islandei, paragr. 51. Pentru o listă detaliată a noțiunilor, a se vedea M. Macovei, *Liberté et sûreté de la personne, un guide la mise en l'œuvre de l'article 5 du Convention européenne des droits des hommes*, Editure du Conseil de L'Europe, Strasbourg, 2003, p. 15-17.

²⁶ A se vedea: C.E.D.O., hotărârea din 22 martie 1995, în cauza *Quinn contra* Franței, agr. 42; C.E.D.O., hotărârea din 1 iulie 1997, în cauza *Giulia Manzoni contra* Italiei, paragr. 25; C.E.D.O., hotărârea din 27 noiembrie 1997, în cauza *K.-F. contra* Germaniei, paragr. 71; C.E.D.O., hotărârea din 6 martie 2007, în cauza *Gebura contra* Poloniei, paragr. 34.